

LAUSUNTO

VN/25251/2025

Lausunto 15.8.2025

Vastaanottaja: Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta (NAPE)

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/27993/2024

Aihe: Lausuntopyyntö Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman luonnoksesta vuosille 2026–2033

1 Johdanto

Johdanto

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (Tane) kiittää mahdollisuudesta lausua Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman luonnoksesta vuosille 2026–2033. Naisiin kohdistuva väkivalta on ihmisoikeusloukkaus ja Istanbulin sopimus on merkittävin kansainvälinen ja oikeudellisesti sitova sopimus naisiin kohdistuvan väkivallan torjumiseksi. Tane korostaa, että kansallinen toimeenpanosuunnitelma on keskeinen väline viranomaisten ja muiden julkisten toimijoiden, kolmannen sektorin ja yksityisen sektorin sitouttamiseksi Istanbulin sopimuksen Suomelle asettamien velvoitteiden kansalliseen täytäntöönpanoon.

Tane pitää erittäin hyvänä sitä, että toimeenpanosuunnitelma kattaa ensimmäistä kertaa myös digitaalisissa ympäristöissä tai digitaalisin keinoin käytetyn väkivallan Istanbulin

sopimuksen soveltamisalalla ja huomioi suunnitelmassa erityisesti GREVION yleisen suosituksen naisiin kohdistuvan väkivallan digitaalisesta ulottuvuudesta.

Tane kiinnittää huomiota siihen, että edellisen toimenpanosuunnitelman kaikkia toimenpiteitä ei ole saatu toteutettua suunnitellusti. On tärkeää, etteivät nämä toteuttamatta jääneet toimet jää tekemättä, vaan ne huomioidaan uudessa toimenpanosuunnitelmassa.

Kuten luonnoksessa todetaan, toimeenpanosuunnitelmaan on ehdotettu sellaisia toimenpiteitä, jotka voidaan toteuttaa ilman erillisrahoitusta. Tane pitää valitettavana sitä, että vaikuttavia tutkimustietoon perustuvia toimenpiteitä ja kaikkia GREVION suosituksia ei resurssisyydestä ole sisällytetty toimeenpanosuunnitelmaan. Tane huomauttaa, että naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja lähisuhdeväkivallasta yhteiskunnalle aiheutuvat kustannukset ovat mittavia. THL on arvioinut, että naisiin kohdistuva fyysinen lähisuhdeväkivalta aiheuttaa vuosittain noin 150 miljoonaa euroa suoria julkisen terveydenhuollon kustannuksia. Lisäksi väkivallasta aiheutuu merkittäviä kustannuksia sosiaalipalveluissa ja oikeuspalveluissa, joita lähisuhdeväkivallan uhrit käyttävät moninkertaisesti muuhun väestöön nähden.¹

On huomionarvoista, että väkivallan ennaltaehkäisyyn ja erityisesti toistuvan väkivallan torjumiseen kohdennetut korvamerkityt resurssit voisivat merkittävästi vähentää väkivallasta aiheutuvia kustannuksia tulevaisuudessa.

1.1 Toimeenpanosuunnitelman valmistelu ja lähtökohdat

Tane pitää hyvänä, että toimeenpanosuunnitelman valmisteluun on osallistunut laaja kanalaisyhteiskunnan, tutkijoiden ja viranomaisten verkosto. Esimerkiksi saamelaiserityiset kysymykset on pyritty huomioimaan aiempaa paremmin.

Kuten luonnoksessa todetaan, toimeenpanosuunnitelman lähtökohtana on ollut Istanbulin sopimuksen asettamien määräysten ja GREVION suositusten lisäksi tutkimukseen perustuva tieto. Tane kannattaa lämpimästi sitä, että tietopohjan vahvistaminen väkivallan ehkäisyssä ja torjunnassa on valittu suunnitelman läpileikkaavaksi tavoitteeksi. Tane pitää tärkeänä myös sitä, että NAPElle ohjattuja varoja on käytetty selvitysten laatimiseen ja sitä kautta uuden toimeenpanosuunnitelman valmistelun tueksi.

Suunnitelman valmistelussa on perusteellisesti huomioitu muut keskeiset asiakirjat ja lainsäädäntöhankkeet, millä pyritään edistämään toimien yhteensovittamista ja välttämään kansallisten väkivaltaa ehkäisevien toimien päällekkäisyys.

¹ Lähisuhdeväkivalta lisää palvelujen käyttöä ja kustannuksia. Policy brief 2022:24. Näkökulmia ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja poliittisen päätöksenteon tueksi. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta.

1.2 Toimeenpanosuunnitelman rakenne

Toimeenpanosuunnitelman jakaminen Istanbulin sopimuksen peruseriaatteiden mukaan neljään on perusteltu. Tane pitää hyvänä myös valittuja kolmea läpileikkaavaa päätavoitetta.

Tane pitää tärkeänä, että valmistelussa oleva suunnitelma pohjaa pitkälti edellisen toimeenpanosuunnitelman (2022–2025) rakenteeseen ja sen sisältämään tavoitekehikkoon. Tämä mahdollistaa jatkuvuuden myös Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanoa toteuttavien toimenpiteiden vaikuttavuuden arvioinnin osalta.

1.3 Toimeenpanosuunnitelman toteutuksen koordinointi ja seuranta

Ehdotukset toimeenpanosuunnitelman toteutuksen koordinoinniksi ja seurannaksi ovat kannatettavia. Suunnitelman varsin pitkän toimikauden näkökulmasta on tärkeää, että suunnitelmaa päivitetään tarvittaessa sopivissa kohdin.

Kuten luonnoksessa on todettu, suunnitelmaan on valittu toimenpiteitä, jotka voidaan toteuttaa eri hallinnonalojen määrärahakehysten puitteissa. Tane pitää tärkeänä, että toimeenpanosuunnitelman seurannassa ja päivityksessä huomioidaan toimenpiteiden suhde tavoitteisiin eli arvioidaan, ovatko suunnitelmaan sisällytetyt toimenpiteet oikeansuuntaisia ja riittäviä käynnistämään tai toteuttamaan tavoitteet, jotka perustuvat Istanbulin sopimuksen määräyksiin ja GREVION näihin esittämiin suosituksiin.

Tane huomauttaa, että suunnitelmaluonnokseen ei ole kirjattu mittareita, joiden avulla edistymistä voidaan seurata. Vaikutusten arvioinnin mahdollistamiseksi selkeät mittarit olisivat paremmin linjassa GREVION suositusten ja suunnitelman tavoitteiden kanssa. Mittareiden osalta Tane huomauttaa, että toimenpiteiden toteutusta kuvaavat mittarit (esim. tapahtumien tai tilaisuuksien lukumäärä) ovat eri asia kuin toimenpiteiden vaikuttavuutta kuvaavat mittarit. On tärkeää, että seurannassa arvioidaan sekä toimenpiteiden toteutusta että niiden vaikuttavuutta.

Tane pitää erittäin ongelmallisena, ettei toimenpiteitä varten ole varattu erillistä rahoitusta tällä hallituskaudella. Tämä heijastuu suunnitelmassa ehdotettujen toimenpiteiden konkretian ja kunnianhimon tasoon. Resurssittomuus vaikuttaa siihen, minkälaisia toimenpiteitä voidaan ylipäänsä esittää osaksi suunnitelmaa, mutta se muodostaa myös riskin nyt esitettyjen toimenpiteiden tosiasialliselle onnistumiselle. Huomioiden suunnitelman varsin pitkän toimikauden (vuoteen 2033 asti), Tane esittää, että toimenpiteiden tavoitetaso tarkistetaan toimeenpanosuunnitelman päivityksen yhteydessä huomioiden myös mahdolliset myönteiset muutokset suunnitelman resursoinnissa.

Kuten suunnitelmassa todetaan ”GREVIO edellyttää, että Suomi takaa riittävän rahoituksen ja henkilöstöresurssit toimeenpanosuunnitelman toimenpiteille. GREVIO on kehottanut

Suomea tukemaan väkivallan ehkäisyssä työskenteleviä järjestöjä ja muita toimijoita ja tekemään niiden kanssa enemmän yhteistyötä. Myös paikallisille hallintoelimille on taattava tarvittavat resurssit.”

Tane kantaa huolta siitä, miten väkivaltatyön jatkuvuus ja sen taso turvataan tulevaisuudessa. Väkivallan erityispalveluita tuottavien järjestöjen rahoitusta on leikattu merkittävästi viime vuosina ja hyvinvointialueet ovat raportoineet taloudellisista haasteista. Tane muistuttaa, että Suomi on Istanbulin sopimuksen osapuolena velvoitettu varmistamaan riittävät resurssit naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi.

2 Tavoitteet ja toimenpiteet

Tane pitää tärkeänä, että myös kolmas sektori ja yksityinen sektori voivat osallistua suunnitelman sisältämien toimenpiteiden toteutukseen joko itsenäisesti tai kumppanuudessa muiden toimijoiden kanssa. Erityisesti järjestöjen tekemä työ naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyssä ja uhrien auttamiseksi on tärkeää saada näkyviin Istanbulin sopimuksen kansallisessa toimeenpanossa ja sen seurannassa. Tane huomauttaa kuitenkin, että vastuu Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanosta ja sopimuksen edellyttämistä toimista kuuluu lähtökohtaisesti viranomaisille ja muille julkisille toimijoille.

2.1 Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ennaltaehkäisy

Naisiin kohdistuva väkivalta ja lähisuhdeväkivalta ovat merkittävä yhteiskunnallinen ongelma, mikä edellyttää puuttumista väkivallan juurisyihin. Tane pitää tärkeänä, että toimeenpanosuunnitelmassa esitetään toimia myös tietoisuuden lisäämiseksi ja asenteiden muuttamiseksi. Puuttumalla tehokkaasti väkivallan taustalla vaikuttaviin asenteisiin voidaan torjua myös naisiin kohdistuvaa syrjintää. GREVIO on suosittanut Suomelle säännöllisesti toteutettavia kampanjoita tietoisuuden lisäämiseksi naisiin kohdistuvan väkivallan ja sukupuolistuneen väkivallan eri muodoista huomioiden moniperusteisen syrjinnän riskissä olevat ryhmät sekä kansalaisjärjestöjen asiantuntijuus näissä teemoissa. Tane kannattaa lämpimästi toimeenpanosuunnitelman vaikutuskampanjaan liittyvää toimenpidettä.

2.2 Väkivallan uhrien tuki ja palvelut väkivallan kaikille osapuolille

Istanbulin sopimus velvoittaa tarjoamaan väkivaltaa kokeneille suojelua väkivallan uusiutumiselta sekä riittävää tukea ja apua väkivallan seurauksista selviämiseen. Kuten suunnitelmassa todetaan, STM:ssä on käynnissä selvitys tarpeesta velvoittavalle lainsäädännölle kuntien ja hyvinvointialueiden väkivallan ehkäisyn ja väkivallan vastaisen työn rakenteiden vahvistamiseksi. Esimerkiksi THL ja useat kansalaisjärjestöt ovat

suositelleet tällaista lainsäädäntöä selkiyttämään lähisuhdeväkivaltatyön rakenteita ja vastuuta. Tane pitää tärkeänä, että säädösvalmistelua edistetään STM:n selvitystyön pohjalta tulevalla hallituskaudella.

2.3 Väkivallan uusiutumisen estäminen ja rikosvastuun toteutuminen

Tane pitää erittäin tärkeänä, että viranomaisten riskinarviointiin ja uhrien suojeluun kiinnitetään erityistä huomiota toimeenpanosuunnitelman tavoitteissa ja toimenpiteissä. Riskinarvioinnissa on huomioitava heikommassa asemassa olevat ryhmät ja risteävät erot. Lisäksi Tane kannattaa lähisuhdeväkivaltasurmien tutkimustoiminnan käynnistämistä, jotta yksittäisten surmien kehityskulkuja voidaan ennaltaehkäistä THL:n suosituksen mukaisesti.

2.4 Toimien yhteensovittaminen ja tiedonkeruu

Tane kannattaa lämpimästi toimia tiedonkeruun ja tutkimuksen kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi Suomessa. Naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan ehkäisy edellyttää ajantasaista ja laadukasta tutkimustietoa, jotta ilmiötä voidaan ymmärtää kokonaisvaltaisesti ja siihen voidaan puuttua tehokkaasti. Tutkimus tuo näkyväksi väkivallan eri muodot, kuten fyysisen, henkisen, seksuaalisen ja taloudellisen väkivallan, sekä niiden esiintyvyyden ja vaikutukset eri väestöryhmissä. Ilman tutkittua tietoa väkivalta voi jäädä piiloon, ja sen ehkäisytoimet voivat perustua oletuksiin tai vanhentuneisiin käsityksiin, mikä heikentää niiden vaikuttavuutta.

Laadukas tutkimustieto toimii myös perustana päätöksenteolle, lainsäädännön kehittämislle ja palveluiden suunnittelulle. Se auttaa kohdentamaan resursseja oikein, arvioimaan olemassa olevien toimien tehokkuutta ja kehittämään uusia, näyttöön perustuvia ratkaisuja.

Yleisiä huomioita

Tane korostaa, että naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan ehkäisy on keskeinen osa sukupuolten tasa-arvon edistämistä, sillä väkivalta ylläpitää ja vahvistaa epätasa-arvoisia valtasuhteita yhteiskunnassa.